

SUOMALAISEN MAATIAISKANAN SÄILYTYSOHJELMAN TIEDOTE 2015

SUOMALAISEN MAATIAISKANAN SÄILYTYSOHJELMAN KESÄPÄIVÄ

Lauantaina 27.6.2015 alkaen klo 10:00 KAITURIN
TILALLA, Nälkänummentie 19, 21250 Masku

Tervetuloa!

OHJELMA

Tervetuloa Kaiturin tilalle ja Kaiturin tilan esittely, Marjukka Kulmala
Kuulumisia säilytysohjelmasta, Mervi Honkatukia
Kanan varhainen historia Suomessa, Auli Bläuer
Maatiaiskanat taiteilijoina, Marjaana Kovanen ja Kerttu Hakala
Cryoconservation of semen of Finnish Landrace chicken for conservation
purposes, Nurlan Kuldybayev
Säilytysohjelman uuden rekisterin demonstraatio
Vapaata keskustelua ja tutustumista Kaiturin tilaan

Kesäseminaarin alussa tarjotaan kahvit ja noin klo 13-14 on lounastauko.
Ilmoittautumiset 17. kesäkuuta mennessä sähköpostitse eläingenivarat@
luke.fi tai postitse Eläingenivaraothjelma, Luonnonvarakeskus, Alimentum,
Myllytie 1, 31600 Jokioinen
Kaiturin tilasta tietoa ja kuvia täältä: www.kaiturintila.fi

Ajo-ohje Kaiturin tilalle:

Valtatie 8:n suunnasta: Raisiosta päin tullessa käänny Maskun keskustan
jälkeen liikenneympyrästä oikealle ja seuraa viittoja, joissa lukee "Pakai-
nen". Aja noin 6 km suoraan kääntymättä mihinkään, kunnes tulee merkki
"päällyste päättyy". Tämän jälkeen tulee Y-risteys, josta käännyt vasemmalle
Nälkänummentielle. Vajaan 200 metrin päässä näetkin jo Kaiturin tilan
oikealla!

Ruskon suunnasta: Ruskon keskustan läpi ajetaan Vahdontietä, kunnes tu-
lee vasemmalle kyltit "Nousiainen" ja "Inkistentie". Inkistentietä ajetaan n.
2 km ja käännytään taas vasemmalle "Pakainen 2" ja "Pakaistentie". Hiekk-
tietä on matkaa vielä 2 km risteykseen, jossa lukee "Papumäki 3" ja "Näl-
känummentie". Käänny tästä oikealle. Vajaan 200 metrin päässä sijaitsee
Kaiturin tila oikealla!

Ilmestymispäivä 1.6.2015

Julkaisija:

Kansallinen eläingenivaraothjelma

Ulkoasu ja taitto:

T:mi Digijiipee, www.digijiipee.net

Suomalaisen maatiaiskan- tysohjelman yhteystiedot ovat:

Eläingenivaraothjelma,
Luonnonvarakeskus, Alimentum,
Myllytie 1, 31600 Jokioinen

Sähköposti: eläingenivarat@luke.fi

Puhelin:

029 532 6139 /Mervi Honkatukia
029 532 6210 / Juha Kantanen

Suomalaisen maatiaiskan- säilytysohjelman neuvotteluryhmän kokoonpano:

Pasi Hellsten, Uusikaupunki
pasi_hellsten@golder.fi

Elina Lindström, Kuusjoki
pippuri_82@hotmail.com

Jarmo Manninen, Valkeala
jarmo.manninen@kolumbus.fi

Luken edustajat toimivat asioiden
esittelijöinä neuvotteluryhmässä ja
käytännön toteuttajina.

Maatiaiskan- säilytysohjelma

Internetissä:

www.luke.fi > Eläingenivaraothjelma
Maatiaiskan-
säilytysohjelma

sosiaalisessa mediassa:

[www.facebook.com/suomalaisen-
maatias-kanan-sailytysohjelma](https://www.facebook.com/suomalaisen-maatias-kanan-sailytysohjelma)

Sääntömuutos 2015

PÄIVITYS SÄILYTYSOHJELMAN SÄÄNTÖIHIN

Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelma sai säännöt ja sääntöoppaan vuonna 2012. Sääntöoppaaseen koottiin yhteiset pelisäännöt, joilla turvattiin maatiaiskan säilyminen tulevaisuudessa rotupuhtaana perinnöllistä monimuotoisuutta vaalien.

Keskeistä vuoden 2012 sääntöuudistuksessa oli hierarkkisen rakenteen luominen. Ohjelman jäsenet rekisteröityivät joko poikastuottajiksi tai säilyttäjäiksi omien mahdollisuuksiensa mukaan. Poikastuottajalle räätälöitiin erityinen asema kannan säilyttämisen turvaamiseksi. Poikastuottajan tehtävä oli eläinaineksen lisääminen ja välittäminen säilytysohjelmaan, varsinkin uusille säilyttäjille. Toiseksi poikastuottajalle kuului ohjelman markkinointi mahdollisille uusille säilyttäjille. Poikastuottajaportaalille järjestettiin koulutusta, jotta perusasiat olisivat kunnossa ja säilytysohjelman 'laatukäsikirja' sisäistetty.

Sääntöjen tarkastelu on paikallaan aika ajoin. Muutosta esitettiin etenkin siihen sääntöpykälään, jossa määriteltiin eläinmateriaalin ottaminen vain poikastuottajalta. Ensinnäkään pienillä kannoilla ei ollut tarpeeksi poikastuottajia. Toisaalta suurempien kantojen säilyttäjät esittivät huolensa monimuotoisuuden puolesta, sillä suuri määrä säilyttäjillä olleita sukulinjoja jäi pelkästään harvojen käyttöön.

Niinpä neuvotteluryhmä päätti viime vuoden huhtikuussa ryhtyä valmistelemaan säilyttäjien aloitteesta tullutta sääntöuudistusehdotusta. Päälinjat esiteltiin kesäseminaarissa Tuomarlassa 2014. Sääntötekstiä hiottiin neuvotteluryhmässä vielä vuoden mittaan ja ne vahvistettiin tämän vuoden ensimmäisessä neuvotteluryhmän kokouksessa.

Sääntöuudistuksen keskeiset kohdat ovat

- Yksi status: SÄILYTTÄJÄ (olemassa olevia poikastuottaja -statusia ei muuteta). Kaikki ohjelmaan kuuluvat ovat samanarvoisessa asemassa eläinaineksen välittämisessä.

- Säilyttäjällä on vain yhtä kanta, ei myöskään muita rotuja. Kahden kannan tai useamman rodun tapauksessa vaaditaan erillinen selvitys,

joista käy ilmi millä tavoin sekaantuminen on estetty ('kahden oven' sääntö, erilliset ulkoilutarhat, eläinten merkitseminen)

- Ohjelmaan liittyminen on tapahduttava 6 kk:n sisällä eläinten hankinnasta

- Ohjelma on suljettu: ohjelmasta kerran poistuneet eläimet ovat lopullisesti ulkona ohjelmasta. Säilyttäjä ei voi myöskään pitää välivuotta ohjelmasta.

- Vanhoilla säilyttäjillä on siirtymäaikaa vanhan sopimuskauden loppuun saakka.

- Neuvotteluryhmällä ja ohjelman koordinaatiolla on oikeus poikkeuksiin tai säännöissä mainitsemiin toimenpiteisiin.

- Ohjelmasta erottamisen syyt ovat ohjeiden toistuva noudattamatta jättämien ohjauksesta huolimatta, eläinten hyvinvoinnin laiminlyöminen, jatkuvat eläinsuojelulliset ongelmat tai säilytysohjelman imagon tahallinen vahingoittaminen.

Säännöt löytyvät kokonaisuudessaan www.luke.fi>ruoka ja maaseutu > tietopaketit > eläingeenivarat > säilytysohjelmat > maatiaiskana.

Opinnäytetöitä suomalaisesta maatiaiskanasta

Suomalaisesta maatiaiskanasta on tekeillä opinnäyte- ja projektitöitä Itä-Suomen yliopiston Biologian laitoksella. Nurlan Kuldybayev tarkastelee MSc-tutkinnon opinnäytetyössä maatiaiskukkojen siemenesteen pakastettavuutta ja tekee maatiaiskantojen välisten erojen karakterisointia.

LuK Sanna Markkanen tarkastelee Pro gradu-työssään maatiaiskanarekisterin fenotyypitietoja ja eri maatiaiskantojen fenotyypissä mahdollisesti tapahtuneita muutoksia ja syitä siihen. Sanna tekee niin ikään tutkintoonsa kuuluvan projektityön maatiaiskanoista keräämällä säilytysohjelmalaisten kokemuksia vuosirekisterin tietojen keruusta ja tietojen toimittamisesta. Tätä varten hän lähettää lähiaikoina kyselylomakkeen kaikille, joilla on ajantasalla oleva sähköpostiosoite rekisterissämme.

Syksyllä järjestetään koulutuspäivä. Päivämäärä ja ohjelma ilmoitetaan myöhemmin. Tällä kertaa kokoonnutaan Itä-Suomen alueella. Ehdotuksia koulutuspäivien teemoiksi voi lähettää sähköpostitse eläingeenivarat@luke.fi

REKISTERIUUDISTUS

Maatiaiskan säilytysohjelmalle on valmistumassa nettipohjainen vuosiraporttien keruujärjestelmä.

Rakennamme parhaillaan uutta webbipohjaista tietokantaa säilytysohjelman tiedonkeruuta varten. Tietokannan tarkoituksena on nopeuttaa säilytysohjelmaan rekisteröitymistä ja helpottaa vuosittaista raportointia. Lisäksi säilyttäjät voivat "tilata" joustavasti raportteja tietokantaan tallentamistaan tiedoista.

Tietokannan rakentaminen on osoittautunut haasteelliseksi tehtäväksi. Tämän vuoksi vuositietojen keruu on viivästynyt. Pahoittelemme tätä viivästystä. Tiedot eläimistä, niiden ilmiästä ja tuotannosta ym, joita aiempina vuosina on kerätty vuosiraporttiin, kannattaa pitää "varmassa tallessa" ennen kuin järjestelmä toimii. Ne, joilla ei ole nettiyhteyttä, täyttävät jatkossakin vanhan vuosi-

raporttilomakkeen, joka löytyy www.luke.fi > ruoka ja maaseutu > tietopakettit > eläin- ja maaseutu > säilytysohjelmat > maatiaiskana. Lomakkeelle täytetyt vuosiraportit voi lähettää tallennettavaksi joko sähköisesti (eläin- ja maaseutu@luke.fi) taikka postitse.

Tietokanta on valmiina testikäyttöön kesän aikana, jolloin vapaaehtoisiksi ilmoittautuneet säilyttäjät testaavat tietokantaa. Lisäksi kesäpäivillä kerromme tietokannan ominaisuuksista ja opastamme sen käyttöä. Tietokannan pitäisi olla valmiina kaikkien säilyttäjien käyttöön alkusyksystä.

Rekisteröityminen tietokantaa edellyttää Eviran pitopaikkatunnusta. Jos sinulle ei tätä tunnusta vielä ole, toimi nyt - näin varmistat että uuteen tietokantaan siirtyminen tapahtuu saumattomasti.

Maatiaiset markkinoille

Maatiaistuotteet ovat erityislaatuisia lähiruokaa, joka samalla edistää uhanalaisten maatiaisten suojelua. Toistaiseksi maatiaistuotteita on rajoitetusti saatavilla. Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa *Maatiaiset markkinoille* hankkeessa etsitään keinoja saada pienimuotoisesti viljeltyjä ja kasvatettuja maatiaisia kuluttajien ulottuville sekä tukea samalla niiden säilytystyötä. Hankkeen pilottina ovat erittäin pienimuotoisesti tuotetut maatiaiskana ja ryvässipuli. Tavoitteena on saada maatiaisraaka-aineita ja tuotteita myyntiin torille, kauppahalliin ja muihin erikoispuoteihin sekä ra-

vintoloiden ruokalistalle.

Maatiaiskan eri kantojen alkuperästä ja historiasta sekä käyttöominaisuuksista kootaan tietoa, jota hyödynnetään markkinoinnissa. Keittiömestareiden ja asiakkaiden ryhmä testaa raaka-aineiden laatua ja makua ateriakokeiluissa. Viranomaisten kanssa selvitetään lainsäädännölliset ehdot maatiaisten tuotannon lisäämiseksi, raaka-aineiden käsittelemiseksi ja myymiseksi.

Toimitimme ensimmäisen erän maatiaiskukkoja keittiömestareiden testattavaksi huhtikuussa. Toinen samanlainen testi järjestetään syksyllä.

Säilyttäjien lukumäärä kanakannoittain toukuussa 2015.

KANAKANTA	LKM
alhonkanta	89
hornionkanta	22
hämeenkanta	20
iitinkanta	24
ilmajoenkanta	44
jussilankanta	12
kiuruvedenkanta	43
lindellinkanta	6
luumäenkanta	1
piikkiönkanta	28
savitaipaleenkanta	18
tyrnävänkanta	72
Yhteensä	379

Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman suosio on ollut tasaisessa kasvussa. Ohjelmassa on tällä hetkellä mukana 379 säilyttäjää. Vuosittainen lisäys on vaihdellut 2 ja 69 välillä, keskimäärin uusia saadaan joka vuosi 21 kpl. Eronneiden määrä puolestaan vaihtelee 3 ja 45 välillä, keskimäärin se on ollut 16. Viime vuonna uusia säilyttäjiä liittyi ohjelmaan 56 ja siitä erosi 27, joten säilyttäjaverkosto kasvoi kaikkiaan 29 jäsenellä.

Maatiaisten geneettistä materiaalia kerätään pakkaseen

Nyt kesäkuussa aloitetaan maatiaiskukkojen siemennesteen keruu rodun geeniaineksen pitkäaikaissäilytystä varten. Siemennestettä kerätään ja pakastetaan "kenttäolosuhteissa" eli säilyttäjätiloilla. Lisäksi pakastuksen jälkeen analysoidaan mikroskoopilla, miten hyvin tai huonosti elävyys säilyy. Tänä vuonna kerätään kukoista hornion-, kiuruveden- ja piikkiönkannasta, mahdollisesti myös savi-
taipaleen kukoista.

Kansallisen eläingenivaraothjelman mukaan jokaisesta maatiaiskanakannasta kerätään siemennestettä pakastegeenipankkiin eli nestemäiseen tyypeen tulevaisuuden käyttöä varten. Tavoite on, että jokaisesta kannasta kerätään 10 kukosta ja siten, että joka kukosta olisi optimitalanteessa 100 siemenannosta säilytyksessä. Tämä annosmäärätavoite voi olla liian optimistinen ja todennäköisesti joudumme tyytymään pienempään määrään. Mutta tulevat kesän keruut sen osoittavat, kuinka helppoa tai hanka-

laa annosmäärän saavuttaminen on.

Eläinroduista häviää jo pelkästään sattuman vaikutuksesta perinnöllistä vaihtelua, kun sukupolvet vaihtuvat. Lisäksi valinta karsii perinnöllistä vaihtelua. Jos on koottu kattava geneettisen materiaalin pankki, voidaan tulevaisuudessa palauttaa menetettyä geeniaainesta takaisin elävänä säilytettävään rotuun. Pakkasvaraston avulla voidaan torjua niin ikään sukusiitoksen liiallista kasvua.

Keruuryhmän muodostavat Mervi Honkatukia, Johanna Rautiainen ja Nurlan Kuldybayev. Nurlan tekee projektista maisterin tutkintoon kuuluvan opinnäytetyön.

Jos olet kiinnostunut yhteistyöstä tässä säilytysprojektissamme (kukoista voidaan pakastaa siemennestettä geenipankkiin), otatko pikaisesti yhteyttä sähköpostitse eläingenivarat@luke.fi tai soittamalla joko Mervi Honkatukialle tai Juha Kantaselle.